

Irigység - meglegedettség

Bölcsesség... hetek óta a bibliai bölcsesség témáját járjuk körül, és még heteken keresztül így fogunk tenni. Ha kezd elfogyni a türelmünk, akkor lassan van esélye annak, hogy a bölcsesség útjára lépünk. Minél jobban bosszant, hogy még mindig csak bölcsesség, és bölcsesség, és bölcsesség, annál nagyobb az esélyed, hogy közel kerülsz a bölcsességhez. Miért? Azért, mert akkor már nem visz az új lendülete. Akkor már nem tudod magad azzal ébren tartani, hogy megint valami új dolog köt le – egészen addig, amíg nem unod meg, hogy megint valami újabb felé fordulj. Márpedig a bibliai értelemben vett bölcsességet magunkhoz ölelni nem tudjuk néhány egyszerű lépéssel. Hosszas, kitartó munka, kutatás, gondolkodás, erőfeszítés, imádság – és közben egyszer csak megnyílik előttünk. Szóval, ha már unod, végre a küszöbön vagy, és kezded megérteni a kérdés súlyát: vajon képes leszek-e mostantól a dolgok mélyére tekinteni, szisztematikusan, odaadón, elkötelezetten – és ez a bölcsesség útja; vagy lerázom magamról a témát, mert fárasztó, mert gondolkodni kell(ene), mert ehhez erőfeszítésre és fegyelmezettségre lenne szükségem – és ez a bolond útja. Tehát ha kezd elegend lenni, ott állsz, ahol eldől, melyik útra lépsz. És ez nagyon jó!

A bölcsesség kérdéséről úgy beszél a Példabeszédek könyve, hogy bemutatja, milyen emberré kell válnunk ahhoz, hogy az élet bonyolult és összetett valóságában eligazodjunk, jó döntéseket hozzunk, jól, azaz bölcsen, elégedetten éljünk. Beszéltünk a büszkeség és alázat témáiról; ma az irigység és meglegedettség kérdései állnak előttünk. Lássuk először, 1. Mi az irigység? , majd 2. Mi az irigység következménye?, végül 3. Mi a meglegedettség titka?

I. Az irigység

„Mindig elveszi a játékomat, és közben ő nem hagyja, hogy játsszam az övével!” – nem ennyi az irigység, és nem úgy van ez, hogy ezen az óvodás szinten régen túljutottunk? Szülőként nem abban találjuk magunkat újra és újra, hogy a gyermekeinket próbáljuk az irigység e gyerekes (és törvényszerű) magatartásából kivezetni, amelyet pedig mi már rég magunk mögött hagytunk? Az irigység nem az éretlen gyermekkor sajátja? Mikor mondta, vagy gondolta bármelyikünk is, hogy én irigy vagyok? Sok mindent néven nevezünk magunkban, vagy alkalmanként mások előtt, de hogy irigyek lennénk...?

„*Ne irigyelje szíved a vétkeket...*” „*Ne haragudj a gonosztevőkre, ne irigyeld a bűnösöket!*” – olvassuk a felszólítást több bölcsmondásban is. Ezekben a nyilvánvalóan felnőtteknek címzett felszólításokban megjelenik az, hogy az *irigy ember a másik életét, helyzetét kívánja*. Ezekben a felszólításokban nem konkrét tárgyak vannak, hanem személyek, akiknek az élete jól megy. Azok élete szerencsés, sikeres, jólétben vannak – és ez irigységgel tölti el az ember szívét, aki nem ezt tapasztalja. Miért ő, miért nem én? Ha egyformák vagyunk, miért a különbség? De nézzük egy pillanatra a másik szakaszt: „*Ha uralkodóval együtt ülsz le enni, jól gondold meg, mi van előtted, mert ha telhetetlen vagy, kést tettél a torkodra! Ne kívánd jó falatjait, mert csalétek az!*” Ez egyértelműen beszél a mohóságról, sőt, a falánkságról: ha a főnököddel, vagy

bármilyen más „nagy emberrel” vacsorázol, tudj határt szabni az étvágyadnak, mert ha nem, az leleplezi gyengeséged. De bibliamagyarázók arra is felhívják a figyelmet, hogy a korabeli társadalomban egy vezető azzal fejezte ki tiszteletét és nagybecsülését a beosztottjainak, hogy egyeseknek nagyobb vagy finomabb falatot adott. Azaz ne lesd a szomszédod tényérját, hogy összehasonlítsd a magadéval; ne lesd a kollégád prémiumát, hogy összehasonlítsd azzal, amit te kapsz. Miért ő, miért nem én? Ne akarj az ő helyében lenni!

Az irigység nem gyermeki éretlenség, felszínes érzelem, hanem a szívünk mélyén lakozó pusztító vágy: olyan akarok lenni, mint a másik! Tekintsünk egy pillanatra a mélyebb bibliai összefüggésekre. Az eredeti kifejezés egy olyan nagyon erős érzelemre mutat (hév, buzgóság, lelkesedés szavak a háttérben), amely valamilyen tulajdonságra vagy tárgyra irányul. Amikor ez a már meglévő tulajdonra vonatkozik, féltékenységről beszélünk, amikor valamire, ami nem a miénk, irigységről. Két bibliai példát említek az irigységre. Az egyik Jákób kedves felesége, a gyönyörű Ráhel, akinek hosszú ideig nem született gyermeke, míg testvére, a csinosnak nem mondható Lea fiúkkal ajándékozta meg férjét: „Amikor Ráhel látta, hogy ő nem tud szülni Jákóbnak, féltékeny lett Ráhel a nényére, és ezt mondta Jákóbnak: Adj nekem fiakat, mert ha nem, belehalok.” (Gen. 30.1) Belehalok, ha nem jutok oda, ahova nővérem jutott... Józsefet pedig, apja kitüntetett szeretete miatt (ugyanaz a család!), a testvérei irigyelték (miért őt szereti apánk jobban?), és adták el emiatt rabszolgának. Mindkét történetben érezzük, milyen mélyről fakadó indulatokról és érzésekről van szó. Az irigy a másik javát, tulajdonát, tulajdonságát, külsejét, helyzetét, családját, munkáját, végül egész életét akarja.

Honnan tudhatjuk, hogy megbújik-e bennünk az irigység? Van egy nagyon egyszerű teszt: „Az irigység lehet öröm és szomorúság. Öröm, mások szerencsétlensége, balesete, és szomorúság mások szerencséje felett.” (Lepsényi Miklós, <http://www.katolikus-honlap.hu/0701/hetvened.htm>) Vizsgáld meg az érzéseid! Örülök, amikor „az a másik ember” sír? Sírok, amikor neki öröme, szerencséje, sikere van? Az irigység alapvetően gonosszá tesz. Így beszél: „Gyűlöllek, mert neked megvan az, ami nekem nincs, pedig én is azt akarom. Én én akarok lenni, igen, de a te helyedben, a te lehetőségeiddel, a te vonzerőddel, a te szépségeddel, a te képességeiddel, a te szellemi gazdagságoddal.” (Muriel Spark, <http://ekultura.hu/olvasnivalo/reszlet/cikk/2012-12-28+18%3A00%3A00/beleolvaso-elena-pulcini-irigyseg>) Végezetül álljon itt egy történet, amely a maga teljes valójában leplezi le előttünk az irigységet: Egy grófnak két szolgája volt. Az egyiket kiválóan szerette, mert hűséges és becsületes volt, és ezért a másik halálosan meggyűlölte szolgatársát. Ezt látva a gróf magához hívatta őket, és az irigy szolgának azt mondta: „Kérj amit akarsz, én teljesíteni fogom kérésedet, ám szolgatársad kétszeresét kapja annak, amit kérni fogsz.” Szívesen kért volna az irigy szolga pénzt, gazdagságot, de mert nem viselhette el, hogy szolgatársa a kétszeresét kapja, így ezt mondta: „Kérem, szúrja ki az egyik szemem!” Azt kívánta, hogy a szolgatársa teljesen vak legyen. Ez az irigység.

II. Mit tesz velünk az irigység?

Az előző gondolatok már rámutattak arra, hogy a szívünkben lakó irigység milyen pusztító és szétziláló erő. Nézzünk szembe az irigység hatalmával kicsit közelebbről és rendszerezettebben!

Az első következmény a *morális torzulás*. Irigyelni bárkit bármiért lehet, olyan dolgokért is, amelyért az illető semmit sem tett (testi adottság, szellemi képesség, család, ahova született, stb), valamint olyan eredményekért, amelyeket tisztességes úton ért el. Mégis, igéink többsége a vétkesek, bűnösök, gonoszok, erőszakosak, cselszövők irigylésétől óv. Mégpedig azért, mert minden társadalomban van valamekkora réteg, amelyik nem tiszta úton jutott látványos jólétre. Ez a korabeli társadalomban azt a kérdést veti fel, hogy hogyan lehet, hogy azok, akik álnoksággal és erőszakkal jutottak a jólétre, büntetlenül folytatják ezeket a cselekedeteiket, Isten pedig nem tesz semmit? És itt hangzik, ne irigyeld őket, mert olyanná leszel, mint azok. Persze az is alapvetően megroppantja az ember morális tartását, ha azt irigyli, aki becsülettel szerezte, amije van. Miért? Azért, mert az irigység mélyről fakadó pusztító vágy, és ha olyanná kell lenned, mint azok, magad is rálépsz az álnokság útjára. Ezért mondja a bölcs: *„A hamis mérleget utálja az ÚR, de a pontos súlyt kedveli.”* Sőt, bizonyos értelemben az Úr nemcsak megköveteli a tisztességes és becsületes eljárást, hanem maga válik garanciává és mértékké: *„Az ÚR é az igaz mérleg és mérőserpenyő, az ő művei a zacskóban tartott súlyok.”* Az irigy ember egy ponton bizonyosan álnok lesz, de hamarosan megjelenik az erőszak is. *„Ne irigykedj az erőszakos emberre, és egyik útját se válaszd! Mert a rossz úton járókat utálja az ÚR, de a becsületesekkel közösségben van.”* Kinek a közösségébe vezet az irigység? Azokéba, akikről csak ennyit tud mondani a bölcs: *„Micsoda népség az, amelynek fogai kardok és agyarai kések! Megennék a nyomorultakat a földön, a szegényeket az emberek között!”* Ezeket irigyeljük? Az irigység elfordít az igazság útjáról.

Az irigység második következménye a *társadalmi torzulás*. Ha az irigy ember alapvetően rosszindulatú, annak társadalmi következményei vannak, hiszen az álnokság, a csalás, az erőszak szétzilálja az emberi együttélés kereteit. Ráadásul mindig azt irigyeljük, aki valamiben közel áll hozzánk, hasonló hozzánk. Egy lelkész nem fog irigyelni egy fizikust azért, mert annak megjelent egy publikációja, ő egy másik lelkész fog irigyelni, mert „nagyobb a gyülekezete”. Egy énekes nem fogja irigyelni a festőművészt, sokkal inkább azt az énekest, aki jobb fellépési lehetőséget kapott. Egy fiatal fiú sem fogja irigyelni azt a nőt, akinek három gyermeke van – őt az fogja irigyelni, akinek nem adatott gyermek. Ugyanakkor egy társadalmat átjárhat és megmérgezhet az, hogy általában nem tudunk örülni egymás sikereinek, és öröm, dicséret valamint elismerés helyett a kritika, a cinikus megjegyzések, a kibeszélés határozza meg a lelkületünket.

Harmadszor, a *lélektani-érzelmi következmény*: az irigység kiszivattyúzza az emberből az életet. *„A szelíd szív élteti a testet, az indulat (irigység) viszont rothasztja a csontokat.”* Ez a kép, rothasztja a csontokat, mindent kifejez. Az irigy ember életében nincs öröm, és képtelen boldog lenni, hiszen minden pillanat az összehasonlítás keserű irigységében telik. Szemléletesen érzékelteti ezt egy 19. századi prédikáció: *„Nem fáj-e az irigynek, ha boldogokat lát s nincs-e azonnal készen e boldogság feldúlására? Igen, folyton figyelő helyzetben van, nyugtot sem enged önmagának, örök éberséggel tekint másokra, hogy valami olyat találjon bennük, mi felett irigysége lakmároztatik. De nem szánakozásra méltó ember-e az ilyen? Nem önmagát gyötri-e agyon? Nem tesz-e kárt testében-lelkében egyaránt?”* (Lepsényi Miklós, <http://www.katolikus-honlap.hu/0701/hetvened.htm>) Ezzel együtt azt is jegyezzük meg, hogy az irigység kiöli az emberből a kreativitást, hiszen az irigy nem a saját életét éli. Mi születik az irigy ember körül? Ahelyett, hogy a saját értékeidet, ajándékaidat adnád a

világnak, azt, ami csak neked van, minden erőddel azt akarod magadnak megszerezni, ami nem te vagy. Ezzel együtt az irigység fantáziavilágba kényszerít, hogy így birkózz meg az elégtelenség és alkalmatlanság érzéseivel, egy olyan világba, ahol az vagy, aki lenni szeretnél. Ez azonban illúzió, semmi köze a valósághoz, és továbbra is félelemben, haragban, depresszióban tart. Egyre világosabb lesz az irigység lélektani értelemben vett pusztítása: „*A szelíd szív élteti a testet, az indulat (irigység) viszont rothasztja a csontokat.*”

Végül az irigység *spirituális következménye*: elszakít Istentől, az élet forrásától. Hiszen ahol egyszerre csodáljuk a másik embert, miközben gyűlöljük is őt, és közben elborítja szívünket a gonoszság; ahol mindenféle álnokság, csalás és erőszak ver tanyát bennünk; ahol nem Istenbe helyezzük a jövőnket, valamint nem bízunk az ő igazságában, hogy a bűnösök jóléte nem örök – ott már régen elszakadtunk tőle. Hol van hát a szelíd szív, ami élteti a testet? Hol találjuk az elégedettséget, a szabadságot, hogy azt az életet éljük, ami a miénk, azokkal a keretekkel, amelyek nekünk adtak? Hogyan tudunk szabaddá lenni a megbetegítő irigység mótelyétől úgy, hogy közben mégis motiváltak maradjunk arra, hogy előre haladjunk, növekedjünk, gyarapodjunk minden értelemben? Hogyan sugározhatunk valami egészen mást a mai magyar társadalomba?

III. Mi a megelégedettség titka?

„*Ne irigyelje szíved a vétkeseket, inkább az ÚRat féld mindennap, mert van még jövőd, és reménységed nem semmisül meg.*” – olvastuk. Irigység helyett istenfélelem, és ebből fakadó reménység. Ha tiszteled, szereted az Urat, az legyőzi a szívedben az irigység hatalmát. Ugyanezt így fogalmazza meg a 37. zsoltár: „*Bízzál az ÚRban, és tégy jót, akkor az országban lakhatsz, és biztonságban élhetsz. Gyönyörködj az ÚRban, és megadja szíved kéréseit!*” Az irigység helyett bizalom és gyönyörködés az Úrban, valamint megelégedés: megadja szíved kéréseit. Hogyan lesz az Úrban való gyönyörködés a megelégedés forrásává? És mit jelent az Úrban gyönyörködni?

A zsoltár egy paradoxont fogalmaz meg: az igazi megelégedettséghez vezető út nem az önmagunkkal való elfoglaltságon, törődésen, hanem az Úrban való elmélyedésen át vezet. Azaz minél inkább megfeledekezel magadról, mert az Úrban gyönyörködsz, annál teljesebb, megelégedettebb lesz a szíved. Mit jelentett ez a gyönyörködés az ószövetségi ember számára? Számbavétele Isten korábbi, szabadító tetteinek, meditálás Isten kijelentése, igéi, bölcsessége felett, valamint részvétel az ószövetségi istentiszteleteken, áldozat bemutatása, közös magasztalás, hálaadás, imádság.

Hogyan tudunk ehhez közelebb kerülni ma? Hogyan fakadhat fel a szívünkben az a mély hála és öröm, ami eljuttat oda, hogy gyönyörködni akarjunk az Úrban? Számunkra a kapcsolópont Jézus Krisztus, akiben Isten kijelentette magát. Akiben az Úr a legközelebb jön hozzánk, akiben a legtöbbet, legcsodálatosabbat tette értünk - és ennek a felismerése vezet el a hálaival teli gyönyörködésre és a bizalomra. Amikor Jézust nyilvános szolgálata kezdetén megkeresztelte Keresztelő János, amint feljött a vízből, szállt rá a Szentlélek, és hang hallatszott: „*Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm.*” (Mt. 3.17.) Miért gyönyörködik az Atya a Fiúban? Azért, mert a keresztségben való részesedés az első lépése annak az útnak, amelyet Jézus, engedelmisségből, végig jár értünk, és amely a keresztfeszítéshez vezet. A keresztség

a bűnbánat jele, a régi, istentelen életnek való meghalás, és az új, Istennek élt életre való születés szimbóluma. De Jézus, Isten Fia nem szorul arra, hogy bűnbánatot gyakoroljon, hiszen tökéletes (ezért is vonakodik Keresztelő János őt megkeresztelni). Miért teszi mégis? Azért, mert már itt azonosul az emberiség bűneivel. Ugyanakkor, ami itt még jelképes, az a kereszten valóságos: velünk azonosul az ártatlan, értünk, helyettünk hordozza el az ítéletet. Ezért gyönyörködik az Atya a Fiúban, aki engedelmisségében elindul arra az útra, amelynek vége a teljes engedelmisség és önátadás: a váltságshalál.

És nézzétek, mi ennek az eredménye: az Atya gyönyörködik benned, ha te Jézus Krisztusban vagy. Hiszen ez az evangélium szíve: hit által tiéd Jézus ártatlansága és tisztasága, miközben ő elvette, eltüntette rólad a te tisztátalanságod, szennyed, hiszen magára vette halálában. Amikor Jézusba helyezed a bizalmad, vagy amikor belé helyezted a bizalmad, és életed Urának vallottad meg, akkor az Atya Jézusban, Jézuson keresztül tekint rád, és azt mondja: te vagy az én szeretett gyermekem, benned gyönyörködöm. Egy másik bibliai képpel élve Krisztus menyasszonya lettél, akit magáénak szerzett, és akit féltő szeretettel szeret. Igazi tűzzel, lánggal, hogy te ne legyél senkié sem, csak az övé. Isten gyermekévé lettél, Krisztus menyasszonya lettél, és ebben ő gyönyörködik.

Azoknak, akik még nem Krisztuséi, de szembesültek az irigység pusztító hatalmával ma, ez azt üzeni, hogy beléphetsz „valaki más életébe, bőrébe”, azaz lehetsz az Atya gyermeke és Krisztus menyasszonya. Gyönyörködhetsz benne és az új életben, amit tőle fogadhatsz el. Azok pedig, akik Isten gyermekei és Krisztus megváltottjai, a következőkön gondolkodjanak el: Miért akarnád más életét? Miért akarnád más pozícióját, külsejét, javait, élethelyzetét? Hogy ne elégíthetne meg ez a csoda teljesen? Hogy ne gyönyörködnél ebben az Atyában, ebben a vőlegényben? Tedd fel magadnak a kérdést, amikor az irigységet látod feltámadni: hol vesztettem el azt, aki valójában vagyok és lehetek? Hogy lehettem olyan bolond, hogy megint kiléptem abból, akivé Isten Krisztusban tett? Hogy lehetek olyan bolond, hogy megint magammal vagyok elfoglalva ahelyett, hogy benne gyönyörködnék?

„Gyönyörködj az ÚRban, és megadja szíved kéréseit! Hagyd az ÚRra utadat, bízzál benne, mert ő munkálkodik: világossá teszi igazságodat, jogodra fényt derít.”
Ámen!

Lovas András